

SLOVENSKA.

Koledar „Družbe sv. Mohorja“ za navadno leto 1903. Str. 144—180. 40. — V svoji stari obliki je „Koledar“ za tekoče leto nastopil pot med širne sloje našega naroda, ki vsako leto kar težko pričakuje tega lepega slovstvenega daru. Kakor druga leta nudi tudi letos svojim bralcem mnogo zabavnega, kratkočasnega in koristnega berila. Morda bi kazalo, da bi odbor „Družbe sv. Mohorja“ preskrbel prihodnjemu „Koledarju“ nekoliko pripravnejšo in ličnejšo obliko. To je sicer le neka zunanja stvar, pa je le dobro, če dandanes računamo tudi ž njo.

„Koledar“ je urejen tako, kakor druga leta. Na prvem mestu je popis cesarske rodbine; kakor lani, lahko pogledaš, kako vreme bo v juliju bodočega leta, če misliš iti ta čas kam na popotovanje, in kakor lani so svetniki vsak na svojem mestu bolj ali manj debelo tiskani. Po kratkem, a zanimivem „Pogledu po svetu“, kjer bi pa želeli nekoliko več besed o petindvajsetletnici Leona XIII., nas privede „po dolgi vrsti meglenih jesenskih dni žalibog prerano umrla odlična pisateljica Pavlina Pajkova“, kateri je g. Jos. Rozman v „Koledarju“ napisal kratek nekrolog v spomin, v svojo povest „Življenje križi“. Pisana je zelo zanimivo, le nekatera mesta so premalo opiljena. Med leposlovnimi spisi je najboljši in najlepši Meškovič „Stari Gašpar“. A s pravim užitkom ga bo čital le bolj naobražen bravec. Meško je res pravi mojster, on zna iz čisto preproste stvari ustvariti krasno umetnino. Peter Bohinjec nam je v povesti „Na nepritrjenih mostnicah“ dobro opisal izprijenega, lahko-miselnega dijaka, ki je bil vse, samo kaj prida ne. Povest je v začetku boljša, kakor proti koncu. „Zavoljo denarja“ je sicer mala črtica, a ne brez leposlovne vrednosti, in pseudonimni pisatelj kaže lepo nadarjenost za take male črtice. S poljudno razpravo „Sveti Kum“ nam je g. Fr. Orožen obogatil domačo zgodovino. Dr. Rado Kušej nam je pa podal „važnejše podatke o najlepših mestih Gorenje Italije“.

Spis pojasnuje lepo število krasnih slik. Marsikdo bo z zanimanjem čital, kako so začeli na Ruskem žganje kuhati, in tudi o misijonih preteklega leta bo marsikoga veselilo kaj izvedeti. Med spise je potresenih tudi nekaj malih pesmic, večje in manjše vrednosti, in proti koncu je pridejanih še nekoliko kratkočasnih dogodbic. Taka je letos ta naša najpriljubljenejša ljudska knjiga. P. N.

Listi nabožno-slovstveni, katere je v prid „Družbi sv. Cirila in Metoda“ zbral Ivan Vrhovnik. (Knjižnica „Družbe sv. Cirila in Metoda. XIV. zvezek.) V Ljubljani 1902. Tisk J. Blasnikovih naslednikov. Str. 68. — Gospod Vrhovnik je zbral v tej knjigi pet slovstvenozgodovinskih člankov. Najprej popisuje jezuita Jerneja Basarja, ki je izdal l. 1734. svoje slovenske pridige. V njem spoznavamo svetega in delavnega misijonarja, govornika in pisatelja. L. 1738. je bil slovenski pridigar v ljubljanski stolnici. — Nato sledi življenjepis jezuita Jožefa Hasla, ki je deloval podobno kakor Basar. Bil je šolnik, načelnik „Marijinim družbam“, služboval je v sirotišču, v kaznilnici, v javnih ječah, pridigal, vodil duhovne vaje za ljudstvo itd. — V rokopisu je zapustil štiri tečaje slovenskih duhovnih vaj, ohranjen je samo tretji tečaj iz l. 1769. L. 1770. pa je izdal knjigo „Sveti post“, prevod iz latinskega po Hevenasiju. Isto leto je izdal prevod iste knjige Gašper Rupnik. Vrhovnik daje prednost Haslovemu jeziku ter ga brani tudi proti Pohlinu. — Tretji je ljubljanski duhovnik Maksimilian Redeski, ki je znan posebno po svojih nabožnih pesmah. Bil je Pohlinovec v jeziku in pisavi. Da bi bila samo vsled protireformacije izginjala narodna junaška pesem, se nam zdi neverjetno. Kajti boj protireformatorjev ni veljal epski junaški pesmi, ampak nenravni pesmi. Da bi bila „Lade in Poberina, starih slovenskih božanstev, polna narodova duša še v začetku 17. stoletja“ (str. 40.), se nam zdi pretirano, dasi priznavamo, da so bile takrat razširjene različne prazne vere v precejšnji meri. — Primerjajoča studija je „Tomaz Kempčan v slovenski obleki“. Pisatelj

nas seznanja z zgodovino in z jezikom raznih slovenskih prevodov te znane nabožne knjige. Prevedli so jo: O. Andrej Jankovič l. 1664., o. Hipolit l. 1719., Paglovic l. 1745., katerega prevod je redigiral Anton Conti l. 1778.; Janez Zalokar l. 1820., katerega prevod je popravil Bedenčič l. 1825.; mariborski bogoslovci l. 1873. in Andrej Kalan l. 1888. — Slednjič podaje pisatelj kot jezikovni zgled slovensko propoved iz l. 1755., katero je našel v rokopisu.

Početek protialkoholnega gibanja na Slovenskem. V Ljubljani. 1902. Založila „Slovenska krščansko-socialna zveza“. Tisk „Katoliške Tiskarne“. Str. 46. — Resnične so besede Gladstonove, da zahteva alkohol več žrtev, kot kuga, lakota in vojska skupaj. Doslej se je vršil boj proti pijančevanju edino le v cerkvi, a nezdrave socialne razmere so zakrivile, da ta boj ni bil le brezuspešen, ampak da se je to pogubno zlo celo razširilo v strašni meri. Zlasti kranjska dežela silno trpi vsled alkoholizma: Gospodarstvo peša, nrvnost gine, in rod nazaduje tudi fizično. Zato z veseljem pozdravljamo dejstvo, da se je zbrala odločna četa, katera izkuša omejiti to zlo. Prvi sestanek protialkoholikov je bil dne 17. septembra prošlega leta v Ljubljani. Tu so poudarjali škodljivost alkoholizma in iskali sredstev, s katerimi bi ga mogli omejiti. Oglasilo se je takoj tudi precejšnje število popolnih abstinentov. Kakor slabi zgledi najbolj razširjajo pijančevanje, tako ga naj zgledi zdržljivosti omejujejo. Ker je na svetu toliko popolnih pijancev, naj bo tudi mnogo popolnih abstinentov!

Ta prvi sestanek ni bil pripravljen, ampak samo improviziran. Zato tudi to poročilo podaje le bolj splošne podatke in nasvete. Upamo pa, da se to gibanje organizira in nam kmalu v prihodnjem poročilu pokaže kaj sadov svojega napora. „Slov. kršč.-socialna zveza“ pa si je zaslužila našo hvaležnost, ker je razširila svoje delovanje tudi na to polje.

Dr. E. L.

Odgovori na ugovore proti sv. veri. Francosko spisal Abbé de Ségur. Prevel A. M. Samozaložba. Ponatisk iz „Zgodnje Danice“. Tisk. „Katol. Tisk.“ Dobiva se v prodajalnici „Katol. tisk. društva.“ Str. 114. — Ugovarjati je lahko, ker kdor samo nasprotuje, ne potrebuje mnogo misli. A težje je odgovarjati. Sicer ni ugovora proti katoliški veri, katerega bi ne hilo mogoče rešiti, a redkokdo zna to storiti takoj, kratko, precizno, tako da kar sapo zapre ugovarjavcu. Ségur je zbral najpogostejše ugovore proti veri ter podaje tu duhovite, kratke odgovore. Knjiga je na Francoskem in

Italijanskem postala jako popularna. Upamo, da bo tudi Slovencem dobro došla, saj — to pač smemo reči — izvorni tudi ugovori naših nasprotnikov niso. Priporočamo knjigo zlasti dijakom.

Lurški čudeži. Francosko spisal Henrik Lasér. Poslovenil Frančišek Marešič, župnik lipoglavski. Nadaljevanje in drugi zvezek bukev „Lurška Mati božja“. V Ljubljani 1902. Tisk „Katoliške Tiskarne.“ Založba prelagateljeva. Str. 463. — Zanimiva knjiga! Lasér je vesten, natančen preiskovavec. Njegova kritika sega v tajnosti fiziologije ravno tako kakor v dušeslovne globine oseb, katere popisuje. Od začetka, ko je strmeči svet poslušal z nevernim dvomom čudežne vesti o dogodkih lurških, do one dôbe, ko so že neštevilne množice iz celega sveta v pestri družbi klečale okoli skale massabielske, je stal Lasér ob čudežni votlini, opazoval, zapisoval, premišljeval. Navadno se čudežni dogodki pripovedujejo tako površno, da hitro izgine njih vtisk, in da ostaja še vedno v dejstvih vrzel, skozi katero se vtihotaplja dvom. A tu je vse do zadnje pičice natančno preiskano. Hladni razum razsojevavca in vroča ljubezen do najdene resnice se spajata pri Laséru s točnostjo očividca. Zato so se njegovi spisi čudovito razširili.

Prevajavec, rajni gosp. Marešič, je slovenil počasi in z veliko skrbnostjo. To je njegovo zadnje delo. Ko je zagledala knjiga beli dan, je gledal on že svetlobo večnosti. Njegov jezik je prav poseben; izlikal si ga je z veliko natančnostjo iz ljudske govorice in primerjajoče slovenske slovnice. Natančen je do zadnje črke, krepek v slogu, trmast v pravopisu. Knjiga nam ni treba priporočati: razširila se bo sama.

Dr. E. L.

HRVAŠKA.

Vjesnik hrvatskoga arheološkoga društva. Organ arheološkoga odjela narodnoga muzeja v Zagrebu. Nove serije svezka VI. 1902. Urednik dr. Josip Brunšmid. Leksikalna oblika, str. 258, cena 6 K. (Členi „Hrv. arheol. društva“ plačujejo na leto 4 K., a dobivajo „Vjesnik“ zastonj.) — Ko je l. 1892. ravnatelj zagrebškega arheološkega muzeja, profesor Šime Ljubić, stopil v pokoj, je prenehalo izdavanje društvenega časopisa, dokler ni začel l. 1895. izhajati enkrat na leto v prenovljeni obleki pod uredništvom sedanjega ravnatelja dr. Brunšmida. „Vjesnik“ prinaša sedaj razen strokovnih arheoloških razprav tudi manjše